

Biskop Frederik Münter og hans *Museum Münterianum*

af Tobias Fischer-Hansen

Introduktion

Frederik Münter (1761-1830) blev født i Gotha i Sachsen og kom til København i 1765, da hans far Balthasar Münter blev ansat som præst for den tyske menighed ved Sankt Petri kirke. Hans interesse for orientens kulturer blev vakt af Carsten Niebuhr, der færdedes som gæst i hjemmet, og for antikkens numismatik gennem faderens romerske møntsamling.

Efter teologistudier ved Københavns universitet opholdt Münter sig ved Georgia Augusta universitetet i Göttingen 1781-1782 som elev af Christian Gotlobb Heyne, med hvem han forblev i kontakt hele livet igennem. En længere studierejse til Østrig, Italien og Schweiz 1784-1788 skabte grundlaget for hans omfattende og mangeårige kontakter med flere af Europas lærde. Vel hjemme igen virkede Münter som professor i teologi ved Københavns universitet 1788-1808 og som biskop over Sjællands stift 1808-1830.¹

Ved sine omfattende brevvekslinger holdt Münter sig orienteret om forhold og begivenheder indenfor de videnskaber, der interesserede ham. Han holdt sig à jour med udenlandske museers virke og erhvervelser, med tydingen af kileindskrifter og hieroglyffer, med udgravninger i Etrurien og med oldtidsfund i Syditalien og på Sicilien. Her kan blot som et eksempel nævnes et vigtigt bidrag til den debat, der pågik, om beligheden af den græske koloni Hyele (Velia) i Syditalien, skønt det var længe efter, han selv havde forladt det Italien, han aldrig genså.² En af Frederik Münters betydeligste indsatsområder var hans virke i Den kongelige Commission til Oldsagers Opbevaring af 22. Maj 1807 – Oldsagskommissionen –, der i det første årti af 1800-tallet lagde grunden til det, der siden blev Nationalmuseet. Nyere vurderinger af Münters indsats i

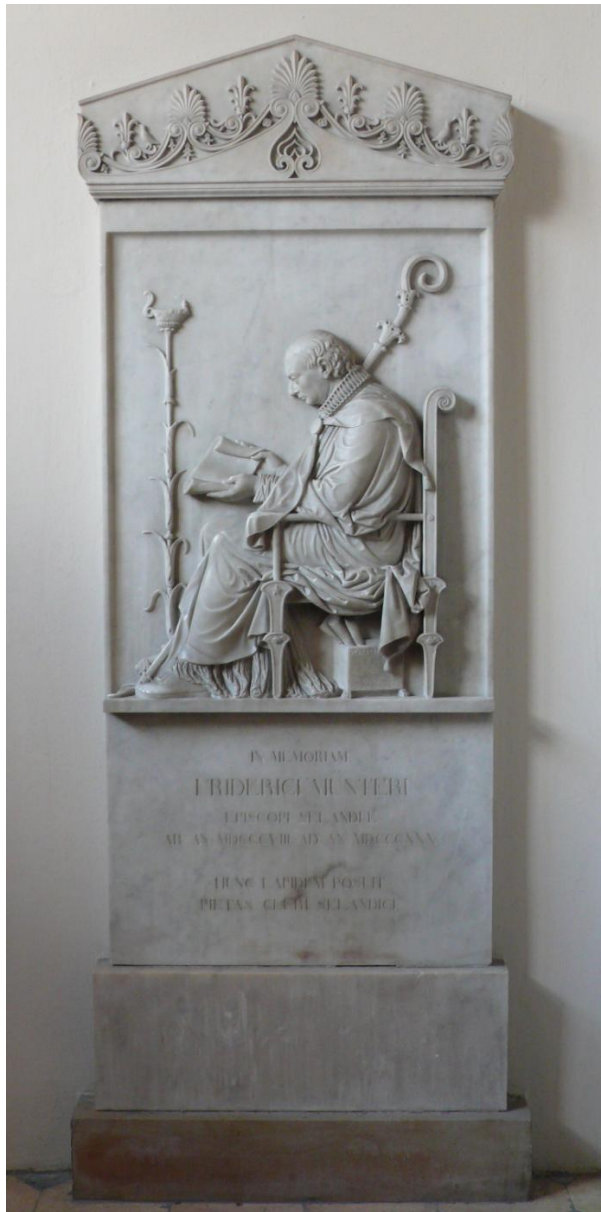
---

1. For Münters selvbiografi se Bobé 1900.

2. Münter 1818.

kommissionen har sandsynliggjort, at han spillede en mere betydelig rolle end hidtil antaget.³

Dette bidrag til Frederik Münter-forskningen skal hovedsageligt handle om Münter som skaber af en oldsagssamling i København tidligt i 1800-tallet (Fig. 1).⁴

Fig. 1 – Frederik Münter. Mindestele i antik stil. Herman Ernst Freund 1834. Vor Frue Kirke. Foto af forfatteren.

3. Jensen (1992) 20-27; Jakobsen (2010). Vedr. oprettelsen af “De danske Præsters Indberetninger til Oldsagskommissionen af 1807” se Adamsen & Jensen 2003, 60-77, for Münter især 83-85.
4. Forfatteren takker Anne Haslund Hansen og John Lund for hjælp på Antiksamlingen og Thomas Christiansen for hjælp med referencer til Frederik Münter i nærorientalsk forskning.

I introduktionen til sin samling – *Udsigt over en Samling af gamle Indskrifter og andre Oldsager* fra 1829 – skriver Frederik Münter: “... med det kongelige danske Cancellies Samtykke testamenteret til Sjællands Bispestol og sine Eftermænd på samme. Saaledes er da denne Samling at betragte som en aldeles offentlig samling, og er den eneste i Norden. Vel er den for nærværende Tid kun liden; men han haaber selv endnu at kunne forøge den; og hvis den finder hans Medborgeres Yndest, vil den jo vel ogsaa beriges ved enkelte Bidrag, som disse velvillige ville yde den”⁵

I et europæisk perspektiv er *Museum Münterianum* – med undtagelse af de ægyptiske steler – ikke imponerende; ifølge Münters egen introduktion i *Udsigt over en Samling* (1828) omfattede den “... en Samling som i det hele beløber sig til henimod eet hundrede større og mindre Stykker.” Museet er heller ikke den første antiksamling i Danmark, især må Ove Høegh-Guldberg (1731-1808) som samler have været et forbillede for Münter,⁶ og der havde også været andre spredte tilløb til samlinger af den græsk-romerske oldtid.⁷ Imidlertid er Münters målrettethed og bevidsthed om forudsætningerne for at skabe en alsidig samling til belysning af Middelhavskulturerne ganske innovativ i en dansk sammenhæng.

Museum Münterianum i Bispegården

Indledningsvis er det nødvendigt at fremhæve, at de fysiske rammer for Museum Münterianum, som de præsenterer sig i dag, ikke er de samme, som de var på Münters tid. Sjællands biskop havde siden 1537 haft bolig på hjørnet af Nørregade og Studiestræde, men bygningerne havde i eftertiden undergået store forandringer, særlig ved Københavns brand i 1728. Det var den genopførte bispegård, som husede den bolig Münter fik til rådighed ved tiltrædelsen i embedet 1808.⁸ Som det fremgår af en lidt yngre tegning, var der tale om et fint, pudset hus i tidens klassicistiske stil (**Fig. 2**).

---

5. Münter (1829).

6. Hermansen (1951) 42-48; Fejfer (2003); Haslund Hansen *et al.* (2009); *Oldsagskommissionens tidlige år* 2010. For Münters bedømmelse af Wiedewelts værk over Høegh-Guldbergs samling se hans brev til Cardinal Stefano Borgia: *Briefwechsel* (1944) I, 117, nr. 90.

7. Riis (1944); Moltesen (2011); Moltesen (2015).

8. Rørdam (1927); Tønnesen (1988) 473-79.

Fig. 2 – Bispegården: bygningen efter genopførelsen i 1737. Litografi 1863.

Den store forandring fandt sted i 1896 ved Martin Nyrops omfattende restaureringer og ombygninger, især kendetegnet ved den røde murstensfacade, karnappen mod Studiestræde og et mere imponant indre. Den fine samling af ægyptiske steler blev erstattet af gipskopier kort efter ombygningen,⁹ og derudover, vel som en slags kompensation, blev afstøbninger af to liggende sfinxer i Ny Carlsberg Glyptotek opstillet på trappeafsatsen.¹⁰ Desuden opsattes en kopi af et tidligt kristent, koptisk relief, ligeledes fra Ny Carlsberg Glyptotek (**Fig. 3**).¹¹

---

9. Schmidt (1910).

10. Den ene fra romersk kejsertid den anden en 1800-tals pendant. Moltesen *et al.* (2005) kat. 188, 189.

11. NCG – ÆIN 884; Fleischer, Hjort & Bøgh Rasmussen (1996) 77-78, kat. 43 (B. Kiilerich).

Fig. 3 – Bispegården: forhallen. Foto fra omkring 1960.

Samlingens omfang

At samlingen efter ombygningen var mindre fragmenteret end den er i dag, hvor flere genstande er forsvundne,¹² fremgår af et foto fra 1940, der viser placeringen af etruskiske urner og to Buddha figurer ikke længere i samlingen (Fig. 4).

Heldigvis har vi en opmåling af bygningen, som den så ud inden Nyrups ombygning, altså som den så ud på Münters tid (Fig. 5).¹³ Plantegningen viser en fortrappe og en forhal med et bagvedliggende trappeforløb – knapt så imponant som i dag, hvor de to små siderum ved adgangstrappen er fjernet. Desuden er et podie, idag benyttet til opstilling af steler og mindre terrakottaskulptur, ikke angivet. Derudover savner man en angivelse af den højre skranke, som efter ombygningen var benyttet til at udstille den ene af Münters to Buddha-skulpturer. Vi har imidlertid også Münters egen omtale af sin opstilling af antikker i introduktionen, som antyder en indretning, der delvist

---

12. For museet i dag se Petersen (2012).

13. Christensen (1951-54) 114-16.

Fig. 4 – Bispegården: forhallen. Foto fra omkring 1940.

svarer til den i dag. F.eks. omtales “... Forpladsen i nederste etage”, “... Pillen ved det andet Vindue”, “... paa Trappen”, “øverst ved Trappen til anden etage...” – der var altså trappeforløb, hvor de ægyptiske steler og andet var opstillet. Monumenterne må jo have været tilgængelige som i dag, ellers ville Münter vel ikke have opfattet det som en aldeles offentlig samling.¹⁴

Porten med indskrifter og fragmenter indmuret i væggen, således som han kendte det fra sit ophold i Rom, er det eneste helt bevaret af Münters oprindelige *Museum Lapidarium Episcoporum Selandiae* (Fig. 6).

---

14. Münters stærke engagement i sin samling viser sig i hans brevveksling, f.eks. med Fr. Creuzer (Heidelberg) og J.D.W. Uhden (Berlin), hvor han også redegør for samlingens arkitektoniske opstilling: *Briefwechsel* (1944) I, 196, nr. 170, II, 325, nr. 690, 352, nr. 720. For korte biografier over flere af Münters korrespondenter se nyttige oversigter i *Der Archäologe, Porträtarchiv Diepenbroick* (1983).

Fig. 6 – Bispegården: portrummet. Foto af forfatteren.

til Campanien med besøg i Baiae og oldtidsbyerne Kumae og Paestum, med et længere ophold i Napoli, hvor han færdedes hos den berømte engelske samler William Hamilton og deltog i brødrene N. og P. Vivenzios udgravninger i Nola.¹⁶ Sicilien gennemrejste han ret grundigt fra slutningen af 1786 til begyndelsen af 1787 med en detaljeret rejseberetning, som blev udgivet straks efter hans hjemkomst, først på dansk og siden oversat til tysk, svensk, hollandsk og italiensk.¹⁷

Münters brede og omfattende interesse for kulturelle udfordringer af enhver art gør sig gældende på næsten hver side i hans omhyggeligt førte dagbog, men i denne sammenhæng er antiksamlingerne selvkært særligt interessante.¹⁸ I Venedig besøgte

---

16. Nielsen (2010).

17. Münter (1788-1790). Den italienske udgave, Münter (1823a), der kun omfattede afsnittet om Sicilien, opnåede stor udbredelse i Italien.

18. *Tagebücher* (1937).

han de rige skulptursamlinger i Palazzo Nani og Palazzo Grimani. Venezianerne havde i århundreder berejst og været handelsmæssigt dominerende i det østlige Middelhav, hvilket afstedkom en rigdom af græske oldtidslevn i paladserne i Venedig.

Münter fik derved lejlighed til at gøre sig bekendt med den græske kunst og andre antikke levn allerede inden han kom til Rom og Napoli. De enkelte skulpturer, relieffer og indskrifter analyseres, og ikke mindst omtalen af "... einige Basreliefs die sicher vom höchsten Alter sind" i Palazzo Nani¹⁹ er relevant med tanke på Münters senere erhvervelse af et *Totenmahlrelief* netop fra denne samling.

I sine museale kommentarer redegør Münter, i Johann Joachim Winckelmanns (1717-1768) ånd, for vægtige problemer såsom forholdet mellem græsk originalskulptur og de romerske kopier, og for kejserbusternes vedkommende problemer omkring deres identifikation. Men der lå også i tiden en kritisk opfattelse af dele af Winckelmanns kunstforståelse – det at han ikke skelnede mellem det antikke og det restaurerede, og det var netop Georg Zoëgas store fortjeneste, at han påviste betydningen af den omhyggelige redegørelse for monumenternes bevaringstilstand.²⁰ Dette var dog også en tilgang, der lå i tiden, som det fremgår af Münters omtale af en "Tabula Isiaca" i Bologna. I sin gennemgang af den righoldige antiksamling der skriver han: "... en Tabula Isiaca af Basalt, fuld af Figurer og Hieroglypher, af hvilken Winkelman har villet bevise at Fabelen om Centaurerne var af egyptisk Oprindelse; men ikke har iagttaget, at den Figur han stoler paa, er en nye Restauration."²¹

Münters interesse blev vakt for de lærde akademier og betydningen af videnskabelige sammenslutninger: Eksempelvis har vi, atter vedrørende opholdet i Bologna, en omtale af en grev Marsigli's Akademi – en stiftelse, grundlagt 1717, der med dens antik- og kunstsamlinger, med afstøbninger af de bedste skulpturer i Rom og Firenze, med beholdninger af naturalier, anatomiske vokskopier, forsteninger, mineralogi, og et naturalie-kabinet, var til gavn for kunstnere og lærde.²² Mineralogiske og geologiske materiale og samlinger af astronomiske instrumenter og udstyr til opmåling omtales flittigt. Små monumenter som etruskiske bronzer og askekister, og gemmer vækker hans inter-

---

19. *Tagebücher* (1937) I, 154.

20. Friis Johansen (1935) især 254-260; Fischer-Hansen (2015) 92-94.

21. Münter (1789-1790) 416-17.

22. *Tagebücher* (1937) I, 180-83.

esse, foruden de “etruriske”, dvs. græske vaser, hvis tegnemåde han analyserer. Han er klar over betydningen af det nylige fund af et keramisk værksted i Arezzo med vidnesbyrd om produktionen af romerske reliefsmykkede røde kar (terra sigillata).

Større emner som topografi, de etruskiske gravhøje, beliggenheden af etruskiske byer, og teknikken bag de etruskiske bymure, redegør Münter også for.

I Pisa omtales et Cæsarportræt i en privatsamling – kunne det være det berømte portræt i Pisas Camposanto²³ (?) – og i Fiesole bronzehjelmens med puniske bogstaver fra slaget ved Cannae, der leder tanken hen på Münters senere så store interesse for Karthagos historie og kultur.

Samlinger i Italien

I Rom fik særligt venskabet med Georg Zoëga (1755-1809) stor betydning, da han var centrum i et netværk af filologer, arkæologer, topografer og samlere. Efter sin hjemkomst blev Zoëga også en vigtig formidler af oldsager og mønter til Münters samlinger – foruden af de nyeste bøger om antikvariske begivenheder i Rom.²⁴ Det var også gennem denne, han blev introduceret til Kardinal Stefano Borgia (1731-1804).

Borgia var leder af *Propaganda Fide*, Vatikanets missionselskab. Embedet havde stor betydning for Borgias mulighed for at erhverve den store samling af manuskripter, oldtidslevn og etnografika, der udgjorde en stor del af hans allerede i tiden berømte museum i hjembyen Velletri (Fig. 7).²⁵ Zoëga og Münter blev under deres ophold i Rom af Borgia tildelt videnskabelige opgaver knyttet til samlingerne, for Münters vedkommende publiceringen af Borgias koptiske håndskrifter.²⁶ Det fremgår af Münters dagbog, at han fik et godt kendskab til de omfattende samlinger i øvrigt, og at han blev sporet ind på de “klasser” af materiale et museum kunne bestå af. Indflydelsen fra Borgias museum ses senere afspejlet i Münters museum i København.

---

23. Johansen 1967, 28-29.

24. Fischer-Hansen (2015).

25. Nocca (2001); Ascani 2001.

26. Øjvind Andreasens artikel i *Rom og Danmark*, Andreasen (1935) er stadig uomgængelig for Stefano Borgia og de lærde danskere i Rom; for Münter, Borgia og det koptiske materiale se især 294-98.

Fig. 7 – Græske relieffer fra Museum Borgianum, Velletri. Foto efter Germano & Nocca 2001, 110.

Under sit ophold på Sicilien fik Münter gennem venskab med Saverio Landolina (1743-1814), *regio custode* for antikvitetsvæsenet i Syrakus, god indsigt i den ret udviklede og moderne administration af oldtidslevnene på øen. Desuden fik han endnu engang indblik i oldtidens kunst gennem flere rige antikmuseer, hvor særligt Museum Biscarianum i Catania var berømt i tiden.²⁷

Museet var indrettet i en tilbygning til Fyrst Paternò Castello di Biscaris palads, indviet i 1758, med oldsager fra Catania og fra Biscaris egne godser i og omkring den græske oldtidsby Kamarina. Samlingerne var opstillet systematisk efter kronologi og proveniens, og Münter udarbejdede et udmærket katalog i sin rejseberetning. Museets prisværdige formål kan læses på en medalje slået i anledning af dets indvielse, oversat fra latin: *Bygget i Catania 1757 til nytte og glæde for folket, til pryde for landet og til bekvemmelighed for den kundskabssøgende.*

27. Fischer-Hansen (2001); *idem* (2010).

Münter var blevet så optaget af den sicilianske antikvitsadministration, at han fortsatte korrespondancen med Saverio Landolina efter sin hjemkomst til København, og det fremgår, at tidens metodiske og systematiske tiltag var et forskningsfelt, som Münter var fuldstændig på det rene med.

Den sicilianske adelsmand Lancilotto Castelli di Torremuzza (1727-1792) havde i 1764 for Akademiet i Palermo fremlagt et forslag til en systematisk registrering og beskrivelse af alle slags antikke levn på Sicilien,²⁸ et værk som Münter analyserer i sine breve. I marts 1791 skriver Münter inspireret til Landolina: "Jeg har et projekt, som man måske kunne gennemføre, at skabe et arbejde lig Caylus' *Recueil*, ... en beskrivelse af alle de antikke ting, ægyptiske, græske og romerske som befinder sig i museer i Danmark, med udfærdigelse af kobberstik." Anne-Claude-Philippe, comte de Caylus (1692-1765), havde i årene 1752-1767 i Paris fået udgivet et syv binds katalog, *Recueil d'antiquités, égyptiennes, étrusques, grecques, romaines et gauloises*, med det formål at gøre sine samlinger tilgængelige for andre lærde ved hjælp af en omhyggelig registrering; Caylus ydede et værdifuldt bidrag til den beskrivende typologi.²⁹ Det var denne indsigt og inspirationen fra de nævnte samlinger og antikvitetsvæsenet i Napoli og på Sicilien, der spillede en væsentlig rolle som baggrund for oprettelsen af *Museum Münterianum*.

For at forstå hvorledes Münter allerede fra sin pure ungdom kunne udbygge sine udenlandske kontakter, er det nødvendigt kort at inddrage også andre, ikke specifikt skolastiske, aspekter af hans personlighed. Münter var aktiv frimurer og fik derved indpas i oplysningstidens intellektuelle miljøer i Rom og Napoli og på Sicilien, og han havde muligvis fået i opdrag, udover det videnskabelige arbejde, at virke for udbredelsen af frimurerordenen.³⁰ Særligt betydningsfuld blev hans møde i Napoli med den retslærde Gaetano Filangieri (1752-1788), hvis reformatoriske retslære, *La scienza della legislazione*, vandt stor indflydelse i samtiden.³¹ Münter fik gennem denne indblik i de politiske og sociale forhold i Calabrien og på Sicilien allerede inden sin rejse sydpå. Han blev sandsynligvis udstyret med introduktionsskrivelser til indflydelsesrige

---

28. .. *Idea di un tesoro che contenga una generale raccolta di tutte l'antichità ... Siciliane ...* .

29. For Caylus se Schnapp (1996) 36-37, 238-42.

30. Måske af Hertug Ernst II af Sachsen-Gotha-Altenburg og Carl af Hessen (Frederik VII's svigersøn); Müller (2005) 53 – hvor dokumentation fremlægges.

31. Se især Francovich (1974) 381-433; Perrone (2006) 30-37.

kontakter, relevante for adgang til fyrstehuse og antiksamlinger, som eksempelvis Fyrst Biscaris imponerende samling i Catania. Münters samvær med Goethe i Rom var til dels funderet på begges tilknytning til frimurerordenen,³² men Münter havde også andet anti-autoritært på sin agenda. Inkvisitionen var afskaffet på Sicilien i 1782, altså før Münters ankomst til øen, alligevel gjorde sporene af den og dens rædsler stort indtryk på ham. Et af resultaterne af hans ophold på Sicilien blev hans skrifter om inkvisitionens historie på øen, skrifter, der vandt "le citoyen" Talleyrands interesse og oversattes til fransk. Münters skrifter fik derved afgørende indflydelse i kampen mod og afskaffelsen af fænomenet inkvisition i Spanien, hvor den stadigvæk var i funktion.³³

Münters samling

Emnet her er især Münter som skaber af en offentlig oldsagssamling, men indledningsvis må det nævnes, at han også skabte andre samlinger. Han efterlod sig en betydelig bogsamling på over 14.000 bind. Omend disse hovedsageligt omfattede teologiske emner, er der dog et vigtigt islæt af oldtidsemner, græsk og romersk filologi, Italiens og Orientens arkæologi og antikkens numismatik. Ved dødsboauktionen i 1839 blev en del erhvervet af Det kongelige Bibliotek, der derved er blevet en guldgrube af 1700-tallets og det tidlige 1800-tals arkæologiske faglitteratur.³⁴

Münters største lidenskab var hans egen møntsamling med hovedvægten på de græsk-romerske, orientalske og kufiske mønter. Hans brevveksling handler i vidt – ja, i trættende omfang! – om hans jagt på emner til sin samling. Hans indsigt i antikkens numismatik var betragtelig, med en omfattende videnskabelig produktion som resultat, og Münter overvejede at søge den stilling ved Det kgl. Møntkabinet, der oprindeligt var tiltænkt Zoëga. Ved sin død efterlod han henved 10.200 mønter, hvoraf kun en

---

32. Müller (2005) 53-55.

33. Brev fra H. Gregoire (Biskop i Blois), *Briefwechsel* (1944) I, 317 nr. 234: "... Le cit. Taleyrand sur ma demande a vite fait traduire cette excellente dissertation ..." Se: Sciuti Russi (2009) især 3-34, 309-30.

34. Det 584 siders katalog *Bibliotheca Münteriana sive Catalogus Librorum quos reliquit Fridericus Münter* udkom 1831; for *Bibliotheca Münteriana*: Dahl (1948) især 300-5. S. Dahls bidrag til et festskrift udgivet af *Die Österreichische Nationalbibliothek* skyldes, at en værdifuld del af Münters bibliotek havnede i Wien.

beskeden del af de græsk-romerske, men hele den kufiske samling, kom til Møntkabinettet.³⁵

En stor del af hans samlinger, især de mindre genstande, der ikke var del af den "offentlige samling", blev solgt på auktion, hvorfra en del dog blev erhvervet af Kunstammeret. Hovedgrupperne var "antiquitates ægyptiæ", i antal ca. 249, "antiquitates græcæ et romanæ", i antal ca. 182. Samlingen af gemmer og paster, tiltænkt Kunstammeret, bestod af 232 numre.³⁶

Ægyptiske oldsager

Udover tolv steler, nu i Ny Carlsberg Glyptotek, erhvervede Münter også en del mindre ægyptiske oldsager – idoler i forskelligt materiale, amuletter, skarabæer, m.m. Disse oldsager var for det meste erhvervet gennem Daniel Dumreicher (1791-1848), dansk generalkonsul i Alexandria, mens andre blev erhvervet fra Borgia i Rom.³⁷ Gennem brevene er vi også orienteret om erhvervelser af to interessante mumier med kister på auktionen over den Otto Thottske-samling.³⁸ Ifølge Marie-Louise Buhl er de ægyptiske oldsager, der blev erhvervet fra Münters auktion, uden interesse, med undtagelse af et mumiebræt af morbærfigentræ,³⁹ men det er dog værd at fremhæve, at Münter gennem Zoëga i Rom erhvervede en ganske fin lille basalt-figur af en stående løve, i et brev fra Zoëga beskrevet som "Fragmentum a basalte viridi. Caput et truncus leonis operis aegyptii" (Fig. 8).⁴⁰

---

35. Münter (1836-1839) I-II, III, 1-94; Galster (1959); Mørkholm (1981) 129-34, 138; Haupt & Jensen (2007) 345-46. For Münters brevveksling med kardinal Borgia om numismatiske emner se Gorini (2008). Münter opretholdt gennem hele livet forbindelsen med Georgia Augusta Universitetet i Göttingen, blandt andet ved udveksling af mønter. For Münters vedkommende ved foræring af en del af hans kufiske samling: Boehringer (1993) 30-31.

36. Münter (1836-1839) III, 101-38.

37. *Briefwechsel* (1944) I, 201, nr. 175: Brev til Fr. Creuzer, med omtale af flere Dumreicher-forsendelser. Erhvervelser fra Borgia: *Briefwechsel* (1944) I, 134, nr. 105.

38. Biblioteca Alagoniana, Siracusa, carteggio Landolina, 7.4.1805, med omtale af Münters samling af mumiemateriale, hvoraf en del var gået til grunde ved Københavns brand 1795. Hvad der gik tabt, fremgår muligvis af genstande beskrevet i Borgia brevet omtalt ovenfor, n. 37.

39. Buhl (1951) 194, fig. 18. Se også Münter (1836-1839) III, s. 101-3, nrs. 1-19.

40. Andreasen & Ascani (1967-2013) IV, 624, nr. 1047; Antiksamlingen inv. nr. AAb 102. L. 7,5 cm, h. 4,5 cm. Identificeret med hjælp af Anne Haslund Hansen.

Fig. 8 – Fragment af løvefigur af basalt. Nationalmuseets Antiksamling, inv. nr. AAb 102. Foto af forfatteren.

Sardiske Idoler

Et af hovedværkerne i Münters videnskabelige produktion var hans *Religion der Karthager* (1816). Ved en genudgivelse i 1822 vedhæftede Münter et *Sendschreiben* dedikeret til Friedrich Creuzer (1771-1858), med en beskrivelse og illustrationer af ialt syv terrakotta-kopier af sardiske bronzefigurer fra det 9.-7. årh. f.Kr. (Fig. 9-10).⁴¹ Fem af figurerne kan identificeres med originalerne i Museo archeologico di Cagliari.⁴² Kopierne, der indgik i Münters samling i 1819 og var formidlet af den norske orientalist Jacob Keyser, er desværre siden forsvundet, men fortjener en kort omtale her. Den lille samling er ganske bemærkelsesværdig for tiden, med sine eksempler på de nu så velkendte sardiske bronzestatuetter af krigere, bueskytter og ofrende i mærkelige dragter og hovedtøj, flere med skjolde og våben. Münter afviser indledningsvis i sit skrift *Sendschreiben* Winckelmanns bedømmelse af denne type figurer som "primitive". Winckelmann havde i sit skrift *Geschichte der Kunst des Altertums* 1763 sammenlignet nogle lignende figurer fra Sardinien, set i Museo Kircheriano i Rom, med den fuldendte græske kunst. Det er betydningsfuldt, at Münter som den første, udover at gøre op med

---

41. Münter (1822b); for erhvervelsen: brev til Fr. Creuzer: *Briefwechsel* (1944) I, 190-91, nr. 166.

42. Münter (1822b) Tab. I.2 = Lilliu (1966) kat. 30; Tab. I.3 = Lilliu (1966) kat. 149; Tab. I.4 = Lilliu (1966) kat. 144; Tab. II.6 = Lilliu (1966); Tab II.7 = Lilliu (1966) 280, kat. 168. De to figurer Tab. I.1 og I.5 er fantasifostre, falsknerier: se Carra (1875) for periodens fortsatte fejlfortolkninger.

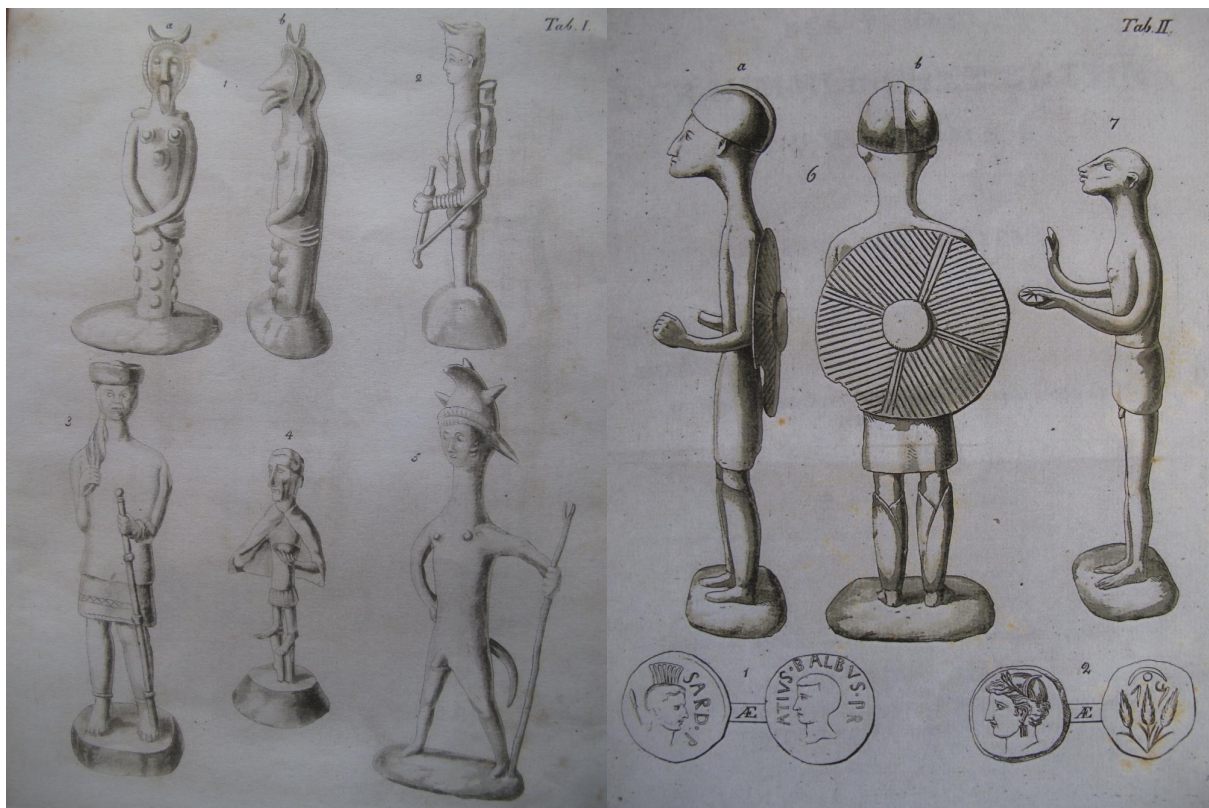

Fig. 9-10 - Afstøbninger af sardiske idoler. Efter Münter 1822b, Tab. I-II.

Winckelmanns opfattelse af det barbariske og primitive, ser figurerne som, omend misforståede, vigtige kilder til Sardiniens religion og kult. Figurerne analyseres og fortolkes enkeltvis på grundlag af omhyggelige beskrivelser, med omfattende referencer til antikke kilder samt komparativt materiale, og studiet benyttes som udgangspunkt for en gennemgang af den sardiske oldtidskultur med dets nuragher og gravkomplekser og med referencer til Mykene.⁴³ Hans analyser af materialet blev snart anerkendt som de første videnskabelige og blev bredt citeret i tidlige studier over Sardiniens forhistorie.⁴⁴

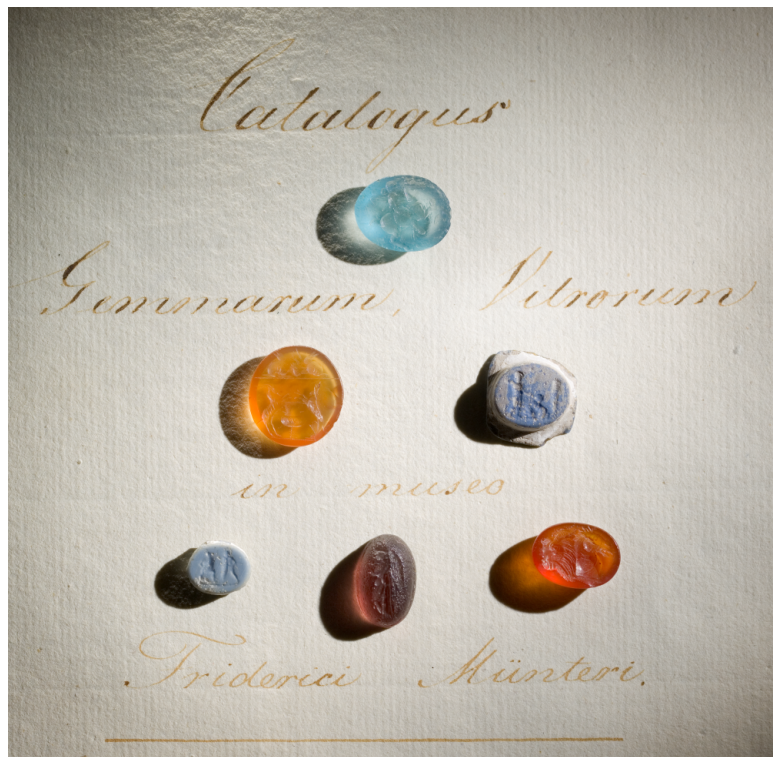
43. F.eks. til Caylus' samling, jvf. Schnapp (1996) illustration af tilsvarende idoler s. 241, "Caylus's fascination for all kinds of antiquities", kunne være en betegnelse også for Münters.

44. Carra (1875) 24-26, og *passim*.

Gemmer

Der er ikke plads her til en detaljeret redegørelse for Münters samling af gemmer, hvoraf de fleste blev erhvervet gennem Georg Zoëga (**Fig. 11**).⁴⁵ Også Münters søster,

Fig. 11 – Gemmer fra Münters samling med hans egne optegnelser. Nationalmuseets Antiksamling. Foto Nationalmuseets Antiksamling.

forfatterinden Friederike Brun (1765-1835), bidrog med gemmer erhvervet i Rom, bl.a. med nogle eksemplarer hun fik af kunstneren Johann Heinrich Wilhelm Tischbein (1751-1829).⁴⁶ Det fremgår af Münters korrespondance, at han var optaget af at erhverve gemmer med ikonografisk kildemateriale til støtte for studiet af græsk og romersk mytologi, og to gemmer i samlingen blev da også til nytte for hans egen afhandling om Afrodite Urania helligdommens arkitektur i Pafos på Kypern og over aspekter af Aesculapius-kultens ikonografi.⁴⁷ Også Goethe var optaget af en gemme med et Odysseus motiv i Münters samling,⁴⁸ men især var samlingen af interesse for Friedrich Creuzer, der benyttede flere emner i sin skelsættende *Symbolik und Mytho-*

45. Andreasen & Ascani (1967-2013) III, 583-84, nr. 693, 632, nr. 720 (paste), IV, 624, nr. 1047, og især V, 237-239 nr. 1195.

46. Münter til Karl August Böttiger (1760-1835) med omtale af 14 gemmer anskaffet gennem Friederike Brun: *Briefwechsel* (1944) I, 75, nr. 65.

47. Münter (1824); *idem* (1830).

48. *Briefwechsel* (1944) I, 259-310; cf. II, 324-325, nr. 689 (brev fra W. Uhden).

logie fra 1810. Creuzer fortæller i sine breve om forelæsninger i Heidelberg over "Mythologie und Symbolik der Alten" og beklager sig i den forbindelse over manglen på arkæologisk studiemateriale.⁴⁹ Imidlertid er Münters forsendelser af seglaftryk fra sin gemmesamling til stor hjælp for Creuzers forelæsninger over tidens temaer som mysterielære, kultiske renselses-processer og Amor og Psyche.⁵⁰

En af periodens betydelige klassiske filologer, Børge Thorlacius (1775-1829), professor i latin ved Københavns universitet og kollega til Münter, udgav flere skrifter af mytologisk-antropologisk indhold baseret på fremstillinger på gemmer i Münters samling.⁵¹ Det fremgår også af Münters korrespondance med Creuzer og andre, at han ønskede at skabe et daktyliothek med paste-aftryk efter Philipp Lipperts forbillede. Det er dog uklart, hvad der er blevet af dette.⁵²

Den "offentlige samling"

Nærorientalsk arkæologi

Samlingens absolutte hovedværker var de tolv steler fra Ægyptens storhedstid, som i 1908 blev deponeret i Ny Carlsberg Glyptotek, og for hvilke al videre omtale må overlades til specialisterne.⁵³

Münter har i sin introduktion til museet en længere omtale af den "Babylonske Steen af brændt Leer" med stemplet indskrift forfattet af Nebukadnesar II af Babylon, som han havde fået af den tyske orientalist Georg Friedrich Grotefend (1775-1853). Denne havde selv erhvervet flere teglsten med indskrift fra Bagdad, og havde derefter

---

49. *Briefwechsel* (1944) I, 177 nr. 153, 184, nr. 161, 191, nr. 167.

50. Creuzer (1810) 130-35, 241-43, 330-32, 348, pl. I.14, VII.3-5.

51. Boserup (1992) 284. J.P. Monrad (1758-1834, medlem af Oldsagskommisionen) havde ligeledes en samling gemmer benyttet af Thorlacius i afhandlinger publiceret i hans *Prolusiones et Opuscula Academica, argumenti maxime philologici*. I-V. Havniae 1806-1822. Jeg er Ivan Boserup tak skyldig for hjælp med materialet.

52. Jørkov & Tortzen (1993) især 88-89. For Münters interesse for P.D. Lipperts daktyliotheker se breve til Böttiger og Creuzer, *Briefwechsel* (1944) I, 69, nr. 58, 73, nr. 62, 202, nr. 176, og til Zoëga: Andreassen & Ascani (1967-2013) V, 170, nr. 1170, 340, nr. 1244.

53. Schmidt (1910); Koefoed-Petersen (1949) 30-37; Jørgensen (1996) kat. nr. 47, 79, 81, 83, 84; *idem* (1998) kat. nr. 23, 103, 104; *idem* (2009) kat. nr. 16, 39, 62.

foræret en af disse til Münter (**Fig. 12**).⁵⁴ Münter skriver i introduktionen ret grundigt om det glaserede tegl med kileskrift, om produktionsteknikken, udbredelsen i Syrien

Fig. 12 - Babylonsk teglsten med indskrift. Depositum i Nationalmuseets Antiksamling. Foto Nationalmuseets Antiksamling.

og Persien, men især om skriftsystemet, de mulige sprogstammer og vanskelighederne ved skriftens dechifrering. Skønt Münters studier havde bragt ham ganske langt,⁵⁵ var det dog Grotefend, der endeligt tydede den persiske kileskrift. Imidlertid anerkendte han Münters vigtige bidrag og forarbejder, som det fremgår af den omfattende faglige brevveksling gennem årene 1803-1822. Det fremgår af brevvekslingen med Grotefend, at en tilsvarende babylonsk teglsten med indskrift var erhvervet af Universitetsbiblio-

---

54. Münter (1829) 2-3, mål 33 cm x 33 cm, tykkelse 8 cm. Foræringen var formidlet af T.C. Tychsen (Göttingen): II, 317, nr. 680; Münters tak til Grotefend: *Briefwechsel* (1944) I, 332, nr. 275. Teglstenen er i dag deponeret på Antiksamlingen.

55. Münter (1802) – på grundlag af flere tidligere offentliggjorte studier. Se også redegørelsen ved Valdemar Schmidt (1910) 7-9.

teket i København, som gave fra den danske botaniker N. Wallich bosat i Calcutta, men der savnes videre oplysninger om denne.⁵⁶

Endnu en teglsten med kileskrift blev hjembragt af sprogforskeren Rasmus Rask fra Babylon i 1823 også som gave til Universitetsbiblioteket.⁵⁷

I Münters korrespondance med Stefano Borgia omtaler han endnu en oldsag af denne type, en gipskopi af en teglsten “pieno di caratteri molto rassemblianti a Persepolitani, e munita dell’impressione d’una testa giovanile”, erhvervet i Berlin, men uden yderligere oplysninger.⁵⁸

Græsk og romersk epigrafik/Museum Lapidarium

Münter gør sig i sin korrespondance overvejelser om samlingens beskedne tilvækst – “... Sie werden aus derselben sehen, dass ich ein Museum Lapidarium in meiner Amtswohnung angelegt habe. Der Anfang ist zwar nur geringe. Aber in Norden, wo es fast keine Steinschrift gibt, ist doch auch dieses nicht ganz unbemerkenswerth, und ich habe schon meine Netze ausgespannt, um mehrere u. bessere Sachen zu bekommen”.⁵⁹

Det er netop i det epigrafiske materiale, at hovedvægten skulle ligge. Dette fremgår også af skriftet *Epistola ad Sergium ab Ouvaroff*,⁶⁰ et hædersskrift tilegnet Sergei Ouvaroff (1786-1855), præsident for det kejserlige akademi i Skt. Petersborg. Skriftet beskriver museet, de romerske forbilleder for opstillingen, de etruskiske, romerske og kufiske indskrifter, med omtale også af en intarsia-udsmykning fra Tunis og af frisefragmenterne fra det volskiske tempel i Velletri (se nedenfor). Münter er især optaget af navne-indskriften på et randfragment af et stort forrådskar (*pithos*): APXΩNIAΔΑΣ (Fig. 13).⁶¹ Münter misfortolker først fragmentet, idet han mener, at der er tale om et

---

56. *Briefwechsel* (1944) I, 332, nr. 275; det nævnte eksemplar blev hjemsendt af Wallich i 1821 (?): *Briefwechsel* (1944) II, 352, nr. 720.

57. Buhl (1951) 191-192, fig. 15. Eksemplaret kom til Antiksamlingen i 1869.

58. Vatikanet: Arch. Stor. Prop. Fide, Eredità Stefano Borgia Tome 3.4173 f. 56, Luglio 1803. Afstøbningen er nu gået tabt (?). Der var i perioden stor interesse for denne type materiale, som det også fremgår af breve fra Wiener-forskeren Joseph Hammer: *Briefwechsel* (1944) I, 362 (1822), 366 (1825).

59. Münter brev til F.A. Wolf, sept. 1822 (Berlin): *Briefwechsel* (1944) II, 376; jvf. korrespondance med K.A. Böttiger (Dresden) okt. 1824: *Briefwechsel* (1944) I, 99-100.

60. Münter (1822a).

61. *Ibid* 9. L. 23 cm., h. 10 cm.

Fig. 13 – Fragment af græsk forrådskar med navne-indskrift. Depositum i Nationalmuseets Antiksamling. Foto Nationalmuseets Antiksamling.

fragment af et dorisk kapitæl i terrakotta med arkitektens navn, hvorved følger en ganske nyttig diskurs om arkitekt-signaturer på bygningsværker. Dog, fornuftigvis, når han frem til den korrekte tolkning af fragmentet. Proveniensen forstår vi som Sicilien, som han refererer til for karrets benyttelse ved lagring af olivenolie eller vin, hans datering af karret til det 3.-2. årh, f.Kr. er korrekt. Navnet *Ἀρχωνίδας* er iøvrigt særlig almindeligt på Sicilien, især i Syrakus-området og i Kamarina, hvor forekomsten af Ω som et understreget O netop ses fra det 3. årh. f.Kr.⁶² Münster var særlig optaget af de fragmenter han kunne relatere til Sicilien, et område han havde stor indsigt i. Ved udgivelsen af skriftet *Epistola ad Sergium ab Ouvaroff* blev samlingens horisont europæisk med en rosende omtale i det parisiske *Revue encyclopédique* fra 1822 til følge.⁶³

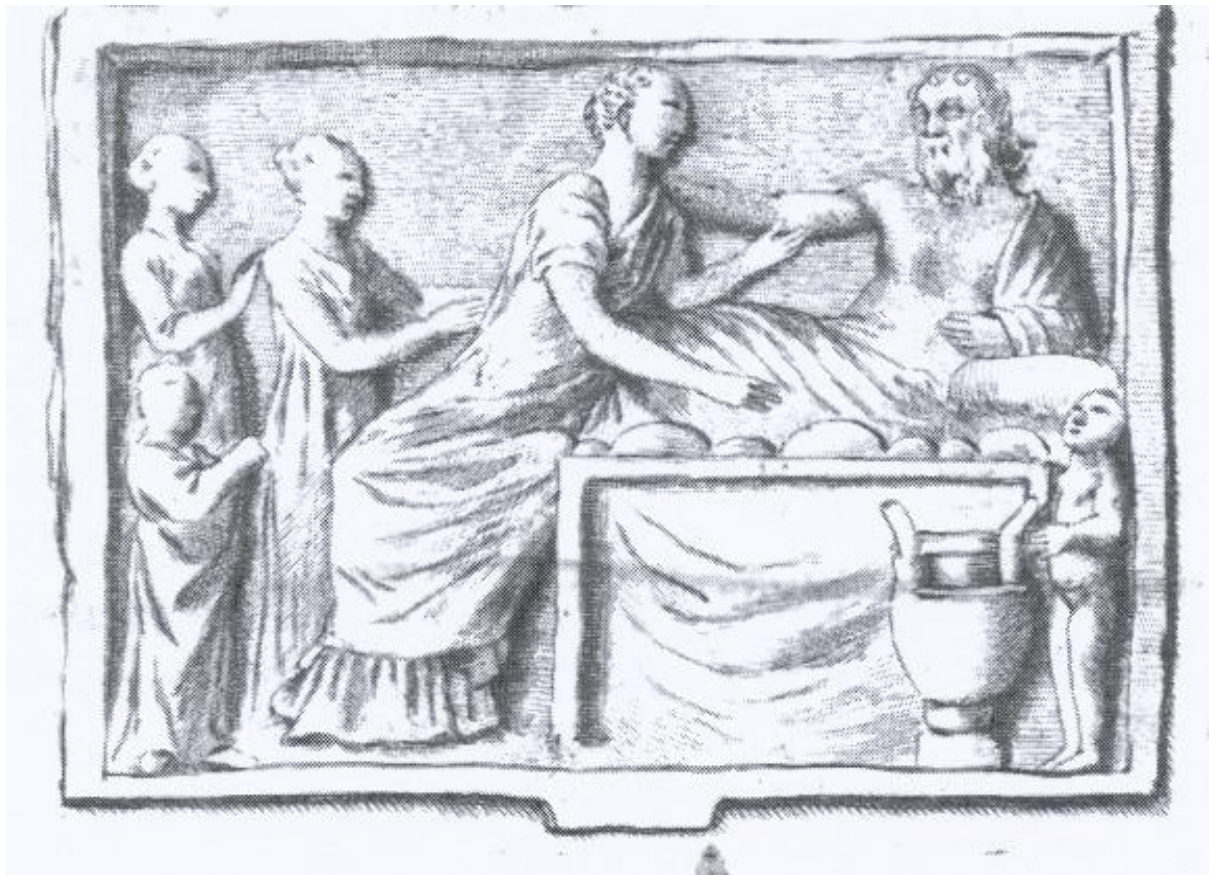
62. Refs. i Fraser, P.M. and Matthews, E. (red.), *Lexicon of Greek Personal Names. III.A: Peloponnese, Western Greece, Sicily and Magna Graecia*, Oxford 1997, 78.

63. *Revue encyclopédique* 15 (1822) 334-35, om Münster: "Le vénérable évêque ... est, en Europe, au nombre des plus actifs et des plus illustres promoteurs des études archéologiques... "

Romerske legionærtegl

Münter havde over flere år erhvervet sig en lille samling (et halvt dusin) stemplede tegl fra de romerske forlægninger i Germanien – og efterlyser på den baggrund et oversigtsværk til stedfæstelse af materialet med henblik på den gennemgang af romersk-germansk historie og provinsiel romersk arkitektur, som han giver i Ouvaroff-skriftet, omtalt ovenfor.⁶⁴

Græsk skulptur

Fig. 14 – Totenmahlrelief tidligere i Münters samling. Efter Passeri 1759.

Münter erhvervede i 1825 et græsk votivrelief, et såkaldt *Totenmahlrelief* fra det 4. årh.

---

64. Münter (1822a) 22-24; *idem* (1829); *Briefwechsel* (1944) I 24, nr. 16, 196, nr. 170, 197, nr. 171, 204, nr. 177, II, 359-60; nr. 727; Petersen (2012) 24, fig. 6.

f.Kr.,⁶⁵ sandsynligvis den første erhvervelse af græsk skulptur i Danmark efter fragmenterne fra Parthenon i Kunstkammeret. Det blev erhvervet fra Palazzo Nani i Venedig, som Münter kendte fra sin rejse tilbage i 1784, og proveniensen anføres som "Morea [Peloponnes] eller de Ioniske øer",⁶⁶ hvor Peloponnes må være det mest sandsynlige. Selve købet blev formidlet af Friedrich Creuzer og kunsthandleren David Weber, der forestod salget af Nani-samlingen, som var under opløsning.⁶⁷ Relieffet er gået tabt, men det kan identificeres, da det omtales af Creuzer med et katalognummer og en reference til Giambattista Passeri, *Osservazioni sopra ... monumenti greci e latini., nel museo dell'eccell. famiglia Nani ...*, Venezia 1759 (Fig. 14).⁶⁸ Som det er karakteristisk for Münter, benytter han også denne oldsag i sin forskning, hvor den indgår i en fortolkning af et tidligt kristent motiv i hans afhandling *Sinnbilder und Kunstvorstellungen der alten Christen*. Relieffet er desuden omtalt af Friedrich Welcker i den første (?) omfattende oversigt over græske votivrelieffer.⁶⁹ Det græske votivrelief har ulykkeligtvis ikke kunnet spores. Måske er det gået tabt allerede ved Martin Nyrups ombygning af Bispegården.

*Diverse terrakotter*⁷⁰

En mindre gruppe af arkitekturfragmenter og små skulpturer, som eksempelvis hoveder af brændt ler, en leende satyr, m.m., var tidligere anbragt på en lav skrankeliggende væg, der ikke er angivet på opmålingen af Bispegården fra før Nyrups ombygning, men som alligevel kan afspejle en oprindelig indretning.

---

65. For denne type se relieffet i Ny Carlsberg Glyptotek: Moltesen *et al.* (1995) 135, kat. nr. 70, .

66. Münter (1929) 4.

67. Se Münters og Creuzers brevveksling: *Briefwechsel* (1944) I, 193, nr. 168, 201-2, nr. 175. Weber omtaler selv relieffet i et brev til Münter, hvor han redegør for forskellige antiksamlinger i Venedig: *Briefwechsel* (1944) II, 355, nr. 722. Münter erhvervede fra samlingen også slyngesten stemplet med græske indskrifter, som vi ikke kan redegøre for her. De blev erhvervet til Kunstkammeret og er nu i Antiksamlingen.

68. *Briefwechsel* (1944) I, 208, nr. 180 med beskrivelse og ref. til "auf dem Nanischen Museo 240": *Osservazioni sopra monumenti greci e latini nel museo Nani 1759*, kap. III, XXXV, med en for tiden udmærket analyse af scenen; *Collezione di tutte le antichità ... nel Museo Naniano di Venezia*, 1815, 240, nr. 248.

69. Münter (1825) 118-20; Welcker (1850) 246-47.

70. Petersen (2012) 27, fig. 9.

Etruskiske urner og Romersk skulptur

De etruskiske urner var i antal oprindeligt seks, men flere er nu bortkommet.⁷¹ Münters interesse for etruskisk arkitektur, gravskikke og kunst fremgår af hans rejse-dagbog, allerede citeret. Men hovedinteressen for det italiske folk lå dog i deres alfabet, sprog, religion og dennes efterleven i romersk tid og i senantikken, som det fremgår i en afhandling fra sent i hans liv.⁷²

En af de oldsager som Münter ikke selv erhvervede, men som han dog så som et vigtigt element i samlingen, er et skulpturfragment i marmor, der forestiller en kappe-

Fig. 15. Fragment fra Titusbuen i Rom. Depositum i Ny Carlsberg Glyptotek. Foto af forfatteren.

---

71. Petersen (2012) 25, 26, figs. 7-8; da Marjatta Nielsen forbereder et større studie over disse, omtales de kun kort her.

72. Münter (1823b).

klædt mandsperson. Den lille skulptur, der stammer fra processionsfrisen på Titusbuen på Forum Romanum, blev erhvervet i Rom af en ung studerende, som forærede det til Münter efter sin hjemkomst (Fig. 15).⁷³

Intarsia fra gulv eller væg

En af de få oprindelige oldsager stadig på plads i Münters museum er en farvet intarsia-udsmykning i marmor fra Tunis med en fremstilling af en sø-thiasos med eroter, en triton og en nereide (Fig. 16), der blev erhvervet ca. 1816 som gave fra den daværende konsul i Karthago, Andreas Christian Gierlew (1774-1845). I skriftet til Sergei Ouvaroff

Fig. 16 – Bispegården: Romersk frise i intarsia fra Karthago. Foto af forfatteren.

redegør Münter omhyggeligt for fremstillingens ikonografi, forbillederne i romersk vægmaleri og farvelægning og teknik.⁷⁴

Terrakottafrisen fra Velletri

Stefano Borgia og hans museum blev samlingspunktet i det lærde akademi *Accademia Volsca*, grundlagt i 1764 med sæde i Velletri, der havde været volskerfolkets hovedby i antikken. Münter optages som medlem af akademiet, og han indgår med bl.a. Zoëga, Niels I. Schow (1754-1830), Andreas Hwiid (1749-1788) og Christian Ramus

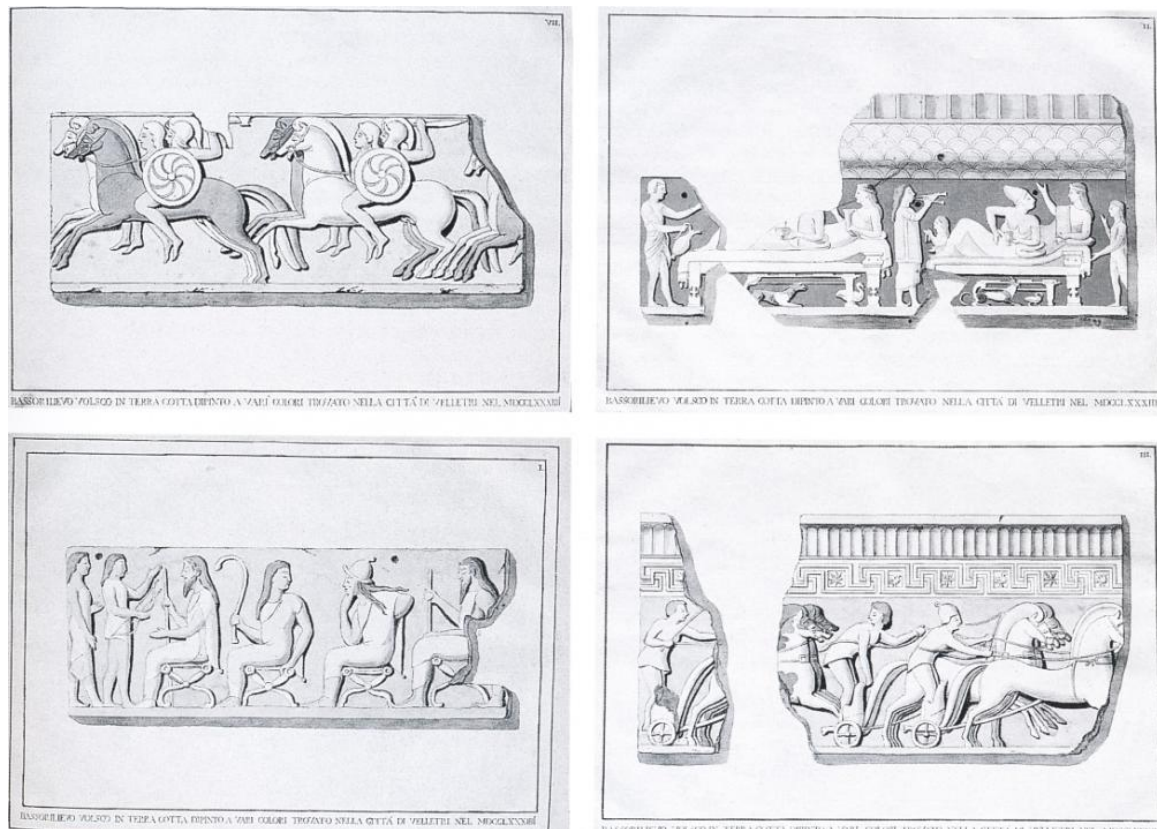
---

73. Münter (1829) 6; overført til Ny Carlsberg Glyptotek og erstattet af en gipskopi. Se Gjødesen (1975); *idem* (1976). h. 32 cm.

74. Münter (1822a) 27-30; *idem* (1829) 6. L. 72 cm. For motivet i romersk vægmaleri i Nordafrika: Borda (1958) 305, fig. s. 310. For Gierlews studier og formidling af oldsager fra Tunis se *Briefwechsel* (1944) I, 82, nr.67, 346-47, nr. 289, 384, nr. 327. De indmurede gulvmosaikker i rummets podie stammer ligeledes fra Karthago: Münter (1829) 6.

(1765-1832) i det galleri af portrætter af akademiets medlemmer, der udsmykkede Borgias bibliotek i hans bolig i Palazzo Altemps i Rom.⁷⁵

I 1784 blev der i Velletri gjort et rigt fund af arkitekturfriser og andre fragmenter af terrakotta fra et arkaisk tempel. Figurfremstillingerne på friserne blev genstand for

Fig. 17 – Marco Carloni, Bassirilievi volsci in terracotta ... trovati nella città di Velletri. Roma 1785. Illustration efter Nocca 2001, 189.

afhandlinger og fortolkninger, som Münter tog del i, allerede da med en omhyggelig analyse og kritik af den uvidenskabelige gengivelse af friserne i den første præsentation af fundet ved Filippo Angelo Bechetti og Marco Carloni fra 1785 (**Fig. 17**): "... Bechetti läugnet u. verwirft die ganze Erklärung" og "... die von Carloni gemachten Kupferstiche bedeuten nicht viel. Sie sind bloss contour..."⁷⁶ Der følger en omtale af fragmenternes betydning for forståelsen af den volskiske kultur.⁷⁷ Skildringer af de fyrstelige forsam-

75. Nocca (1999) 149; for Münter og de øvrige danske medlemmer af akademiet: Ascani 2001, 167.

76. *Tagebücher* (1937) I, 311-14, II, 153-55.

77. *Tagebücher* (1937) *loc. cit.*; Luppino (2001) 100, II.8.

linger og andre mere eller mindre heroiske episoder på friserne gav byen Velletri en selvforståelse og en tilskyndelse til at forherlige den volskiske fortid. Samtidig havde de fået stor betydning for at vække interesse for en før-romersk italisk kunst.

Den omstændighed, at Borgia forærede Münter en del fragmenter af disse friser (Fig. 18), vidner om hans agtelse, men måske var de også en slags vederlag for dennes arbejde med at udgive Borgias koptiske håndskrifter. Med deres arkaiske stil har fragmenterne syntes primitive og usædvanlige for samtiden, der ikke har kendt til mange af den slags monumenter – og slet ikke i det København, de blev hjembragt til.⁷⁸

Fig. 18 – Fragmenter af en terrakotta-frise fra et arkaisk tempel i Velletri. Depositum i Ny Carlsberg Glyptotek. Foto Ole Haupt.

---

78. Münter (1829) 5; Riis (1941); Luppino (2001). De syv fragmenter er deponeret på Ny Carlsberg Glyptotek: Christiansen & Winter (2010) 126-29, kat. 61. Derudover er der et enkelt fragment, med usikker erhvervelshistorie, på Antiksamlingen: Breitenstein (1941) 81-82, kat. 777, pl. 96. Andre der fik fragmenter af Borgia var Arnold Heeren og William Hamilton: Luppino, *cit.* 95; Stuibler (2012) 213.

Orientaliske sager

Der var oprindeligt to Buddha-figurer hjembragt gennem konsul Seidelin i Trankebar, Burma (Fig. 4). Den ene er stjålet, den anden er nu deponeret på Nationalmuseet.⁷⁹

Også ved anskaffelsen af de orientalske skulpturer kan vi se en inspiration gennem Münters kendskab til Borgia-samlingen, hvor tilsvarende, om end i større antal, havde en fremtrædende plads.⁸⁰

Udvekslinger / Münters netværk

Münter var ikke kun begærlig efter oldsager til sin samling, han ønskede også at formidle oldsager til andre – til sine mange lærde kontakter i udlandet.

Som eksempel skal blot nævnes en forsendelse af en pakke til Friedrich Creuzer i Heidelberg med hen ved 20 ægyptiske oldsager, idoler og amuletter, skaffet gennem Daniel Dumreicher, foruden et beklædningsfragment fra en mumie.⁸¹

Mere interessant er Münters formidling af nordiske oldsager sydover. Særligt kendt er et bronzesværd fundet på Bornholm, som Münter overdrager til Akademisches Museum ved Georgia Augusta universitetet i Göttingen.⁸² Som erkendelse af Münters bidrag til den forhistoriske samling opsattes i 1992 en mindeplade på huset Rote Strasse 17 i Göttingen, der havde været Münters bolig under hans studieophold i 1781-1782.⁸³

Münter er også meget optaget af mulighederne for at skabe en nordisk samling af “antichità boreali” (nordiske oldsager) i Borgias museum, en samling som skulle omfatte flintredskaber, bronzesværd, jernspyd, og en bronzeløve fra et gravkammer i Norge, m.m.⁸⁴ Han lover endda også en runesten, “.. Vorrei poi, che fosse possibile di procurare un Sasso, o cippo Runico, che sarebbe veramente cosa stupenda, ed unica in tutta l’Europa fuor del Settentrione; e che benissimo potrebbe stare accanto di

---

79. Münter (1829) 3-4; Petersen (2012) 27-28, fig. 10. Det forekommer ret usikkert, om den arkitektoniske indramning, (Fig. 4), for den nu forsvundne Buddha, er fra Münters egen tid.

80. Nocca (2001) 299; for Borgias indiske samlinger se L. Martino i Germano & Nocca (2001) 161-85.

81. *Briefwechsel* (1944) I, 200-1 nr. 175, 203, nr. 177.

82. Jacob-Friesen (1991). Münters gave af kufiske mønter til Georgia Augusta er omtalt ovenfor i note 35.

83. Jacob-Friesen (1992) med redegørelse for Münters livsforløb og bidrag til videnskaben.

84. *Briefwechsel* (1944) I, 117. nr. 91; I, 119-20, nr. 92; Stuißer (2012) 355-58.

que' bellissimi cippi Etruschi", men at bringe en runesten fra Danmark til Rom (Velletri) har været for vanskeligt.⁸⁵ Imidlertid skriver Borgia selv i et brev til Münter, at dennes far (*scil.* Balthasar Münter) har været behjælpelig med at skaffe ham nordiske oldsager – ganske enestående, som han skriver.⁸⁶ Der kunne være tale om de syv rune-kalendere, der var genstand for et studie ved Christian Ramus under dennes ophold i Velletri i 1793.⁸⁷

Ønsket om at formidle den danske oldtid i syden, til Karl August Böttiger i Dresden og til Stefano Borgia i Velletri, fører til udfærdigelse af to sæt gipskopier af guldhornene. Sættet til Borgia gik tabt under transporten, mens sættet til Böttiger er forsvundet – uden at det er lykkedes at få kendskab til omstændighederne bag dette tab.⁸⁸ Münters rolle i selve fremstillingen af kopierne er uafklaret, men vigtig i betragtning af hans iver for formidling af den nordiske oldtid udenfor landets grænser. Münter formidlede, eller forsøgte at formidle, andre nordiske oldsager og etnografika til Stefano Borgia, som f.eks. små skulpturer med fremstillinger fra den grønlandske og lappiske dagligdag, både og slæder med figurer skåret i narhval- eller søløvetand,⁸⁹ foruden en samisk tromme fra Lapland.⁹⁰ Münter interesserede sig også, som nævnt, for naturvidenskabelige emner som mineralogi, geologi og antropologi. Interessen for de første emner udmønter sig i samlinger af geologiske prøver, der stammede helt tilbage fra hans ophold på Sicilien, hvor han havde fået rådgivning af geologen Giuseppe Gioeni, samlinger som desværre er gået tabt.⁹¹

Münters antropologiske interesse udsprang af hans medvirken ved udgravninger, som han havde haft erfaringer med allerede i sin ungdom, og som han senere, da han var påvirket af arbejdet med Oldsagskommissionen, ivrigt fulgte på tæt hold i forbin-

---

85. *Briefwechsel* (1944) I, 130, nr. 102.

86. *Briefwechsel* (1944) I, 123, nr. 95. Emnet berøres med omtale også af bronzeredskaber, m.m., i flere upublicerede breve i Borgia-arkivet, Vatikanet: Arch. Stor. Prop. Fide.

87. Andreasen (1935) 306; Nocca (2001) 316, fig. på side 315 (E. Console).

88. Milthers (1997). Kopierne til Borgia blev udfærdiget i 1793, da denne, på foranledning af Münter, var blevet udnævnt til æresmedlem af Kunstakademiet i København.

89. *Briefwechsel* (1944) I, 130-31, nr. 102; samlingen blev stjålet eller beslaglagt under transporten sydover: *Briefwechsel* (1944) I, 139, nr. 110.

90. *Briefwechsel* (1944) I, 137, nr. 109; Germano & Nocca (2001) 242-44: NM.26 (ved A.C. Antinori), i dag i Pigorini-museet; Ascani 2001, 171; Findeisen (2011) især 41-44, 67-68 – med en fin redegørelse også for Münters virke.

91. Fischer-Hansen (2001) 40 med n. 32.

delse med udgravninger i Lejre.⁹² I korrespondancen med Saverio Landolina i Syrakus redegør Münter omhyggeligt for disse undersøgelser, men spørger også til fund og gravskikke i Syditalien, og fremlægger samtidig ønsket om at få fremskaffet kranier fra forhistoriske kulturer på Sicilien og fra udgravningerne i Pompeji, Herkulaneum eller Nola.⁹³ Forslaget og emnet bunder i Münters kontakt med antropologen J.F. Blumenbach i Göttingen, som han ønsker at hjælpe med tilvejebringelsen af materiale.⁹⁴ Men Münter vil også gerne formidle materiale den modsatte vej – således skriver han i sit sidste brev til Landolina, at han vil forsøge at sende ham et “kranie af en viking”.⁹⁵

Kunstakademiet i København

Münters kærlighed til den klassiske oldtid, og hans ønske om at formidle indsigt i antikkens kunst og mytologi, lå til grund for hans ambition om at blive medlem af og lærer på Kunstakademiet i København. I sin ansøgning, fremsendt til akademiet allerede kort tid efter udnævnelsen til professor i teologi ved universitetet, anfører han, at denne hans indsigt bør være til disposition ikke alene for eleverne på akademiet, men også for den almene offentlighed. I disse ord finder man baggrunden for Münters virke indenfor endnu et “samlings-felt” – opbygningen af en afstøbningssamling på Kunstakademiet i det tidlige 1800-tal. Gennem sine kontakter i Venedig, benyttet ved erhvervelserne fra Palazzo Nani omtalt ovenfor, lykkedes det Münter at erhverve kopier af det såkaldte Weber-Laborde hoved, en klassisk skulptur fra Parthenon-tiden nu i Louvre,⁹⁶ og en kopi af endnu en græsk skulptur, den såkaldte Giustiniani-stele nu i Berlin.⁹⁷ Münter forsøgte desuden at skaffe en gipskopi af en torso i Fyrst Biscaris samling i Catania, som var berømmet i samtiden, hvor den blev ligestillet med den Belvederiske

---

92. Münter (1806); Jakobsen (2010) 163-64.

93. Biblioteca Alagoniana, Siracusa, carteggio Landolina, 59 (26.3.1805).

94. For Münter, J.F. Blumenbach og den tids antropologi se Brinch Madsen (2010) 216-219.

95. Biblioteca Alagoniana, Siracusa, carteggio Landolina 51, 889-92 (7.9.1805).

96. Afstøbning nu i den Kgl. Afstøbningssamling: inv. nr. KAS268. Jeg er Jan Zahle tak skyldig for oplysning om kopiens opholdssted.

97. Afstøbning i Kunstakademiet: inv. nr. KG343. For korrespondancen om erhvervelserne se breve til Creuzer: *Briefwechsel* I, 205, 208-9. For en historisk oversigt over Kunstakademiet samlinger af gipsafstøbninger se Zahle 2003.

torso i Rom. Trods store anstrengelser fra Münters side nåede afstøbningen aldrig frem til København.⁹⁸

Sammenfatning

Der er her forsøgt at redegøre for den baggrund og det miljø, i hvilken Frederik Münters samling blev skabt, og for hans vidtspændende interesser og indsigt i de oldtidskulturer og oldtidsfund, der dannede grundlaget for samlingen.

Münters ambitioner for sin samling lader sig sikkert afspejle i hans *elogium* over Stefano Borgias museum i Velletri – i nekrologen over denne fremtrædende prælat fra 1805. De aspekter Münter særlig hæfter sig ved er Borgias ønske om sit museums tilgængelighed for videnskabelige studier, skattene var åbne for enhver, der forstod sig på at bruge dem, “ ... dette Kabinet var ham det kiereste af hvad han eiede og det eneste han var stolt af, saa kunde ikke heller give ham større bevis på Kierlighed og Agtelse, end ved at forøge det med enkelte Stykker, vare de nok saa smaa, og ved at beskrive de enkelte Dele, eller udgive noget deraf ... Da altsaa dette Museum er eet af Borgia's skønneste Monumenter, ville, som jeg haaber, Læserne finde det passende, at jeg her i faa Linier giver dem en almindelig Udsigt derover ... ”⁹⁹

Museets alsidighed måtte gøre det overflødigt at besøge det fjerne Ægypten og Persien. Münter selv, der oprindeligt havde ønsket at se Grækenland, trøstede sig ved samlingen i Velletri.

Udover Münters prisværdige ønske om at formidle antikken til det københavnske borgerskab, ligger samlingens opståen måske frem for alt i dens nytte for hans forskning i epigrafiske emner. Interessen for hieroglyffer fører til en erkendelse af nødvendigheden af primært materiale og derved til erhvervelsen af de ægyptiske steler, af den sjældne koranfrise opmuret i porten,¹⁰⁰ af teglstenen med kileskrift, af etruskiske indskrifter, af græske slyngesten og af romerske tegl med stempler. Men det er erhvervelsen af de andre grupper af materiale, der i sidste ende gør hans samling sammenlignelig med Borgias i Velletri.

---

98. Fischer-Hansen (2001) 53, fig. 10.

99. Münter (1805) 29-33. Samtidens beundring for Borgia, og hans betydelige indflydelse, fremgår ligeledes af N.I Schows nekrolog (1805).

100. Rump (2003).

Museum Müntherianum blev imidlertid en overset samling. Den var beskeden, men havde fortjent en bedre skæbne, og alt for mange vigtige genstande er desværre gået tabt. Omend den primært havde sigte på de antikke middelhavskulturer, havde den en global anskuelse, der spændte fra Den fjerne Orient til runestenen fra Skåne opsat i porten.

Skønt de fleste af de bevarede genstande er erstattet af afstøbninger i gips, er der dog stadig enkelte originale oldsager at glæde sig over. Desuden er der nu adskillige oplysende tekster og plancher, opsat i regi af Nationalmuseets Antiksamling.

Det lille museum er så afgjort et besøg værd.

Bibliografi

- Adamsen, C & Jensen, V. 2003. *Danske præsters indberetninger til Oldsagskommissionen af 1807. Tillæg og registre*. Højbjerg.
- Andreasen, Ø. 1935. "Kardinal Borgia og de Danske i Rom 1779-1804" i Bobé, L. (red.), *Rom og Danmark Gennem Tiderne I*, København: 268-313.
- Andreasen, Ø. & K. Ascani (red.). 1967-2013. *Georg Zoëga. Briefe und Dokumente*, I-V. København.
- Antik-Cabinettet 1851: Antik-Cabinettet 1851. Udgivet i Hundredaaret af Nationalmuseet*. København 1951.
- Ascani, K. 2001. "Kardinalens kuriositeter", *Sfinx* 24: 166-171.
- Bobé, L. 1900. "Biskop Frederiks Münters Selvbiografi", *Personalhistorisk Tidsskrift*, 4 rk., 3: 157-174.
- Boehringer, Chr. 1993. "Daten sur Göttinger Universitäts-Münzsammlung", *Georgia Augusta. Nachrichten aus der Universität Göttingen*, Göttingen: 27-41.
- Borda, M. 1958. *La pittura romana*. Milano.
- Boserup, I. 1992. "Klassisk filologi efter 1800", i *Københavns Universitet 1479-1979*, København, VIII: 241-475.
- Briefwechsel 1944: Andreasen, Ø. (red.), Aus dem Briefwechsel Friedrich Münters. Europäische Beziehungen eines Dänischen Gelehrten 1780-1830*, I-III, Kopenhagen & Leipzig.
- Breitenstein, N. 1941. *Catalogue of Terracottas. Cypriote, Greek, Etrusco-Italien and Roman*. Copenhagen.
- Brinch Madsen, H. 2010. "Oldsagskommissionen og dens lærde naturvidenskabelige forbindelser" i *Oldsagskommissionens tidlige år*: 201-224.
- Buhl, M.-L. 1951. "Orientalia før 1851", i *Antik-Cabinettet 1851*, København: 177-197.
- Carra, G. 1875. *Sulla genuinità degli idoli sardo-fenicii esistenti nel Museo Archeologico della Regia Università di Cagliari*. Cagliari.

- Christensen, C. 1951-54. "Rådhus – Universitet – Bispegård. Nørregade 11 gennem skiftende tider", *Historiske Meddelelser om København*, Fjerde Række – III: 102-128.
- Christiansen, J & Winter, N.A. 2010. *Etrurien I. Bygningsdele og malede tavler af brændt ler. Ca 625-200 f.Kr. Ny Carlsberg Glyptotek*. København.
- Creuzer, Fr. 1810. *Symbolik und Mythologie der alten Völker, besonders der Griechen: in Vorträgen und Entwürfen*. Leipzig & Darmstadt.
- Dahl, S. 1948. "Friedrich Münter und seine Bibliothek", i Festschrift "Die Österreichische Nationalbibliothek" anlässlich des 25-jährigen Jubiläums Univ.-Prof. Josef Bicks als Generaldirektor, Wien: 291-305.
- Der Archäologe – Porträtarchiv Diepenbroick 1983: Berghaus, P. (red.), Der Archäologe. Graphische Bildnisse aus dem Porträtarchiv Diepenbroick. Münster.
- Fejfer, J. 2003. "Wiedewelt, Winckelmann and Antiquity", i Fejfer J., Fischer-Hansen, T. & Rathje, A. (red.), *The Rediscovery of Antiquity. The Role of the Artist. Acta Hyperborea* 10: 229-233.
- Findeisen, H.-V. 2011. "Trommel aus dem Eis. Auf der Spur einer Schamanentrommel", *Zeitschrift für Anomalistik* 11: 26-77.
- Fischer-Hansen, T. 2001. "La conoscenza dell'Italia meridionale e della Sicilia greca in Danimarca nel Settecento. Il vescovo Frederik Münter ed il cavaliere Saverio Landolina", *Analecta Romana Instituti Danici* 28: 35-64.
- Fischer-Hansen, T. 2010. "Frederik Münter og hans rejse til Italien – med særlig henblik på hans erfaringer fra Sicilien", i *Oldsagskommissionens tidlige år*: 91-106.
- Fischer-Hansen, T. 2015. "Georg Zoëga and Friedrich Münter: The Significance of their Relationship", in Ascani, K., Buzi, P. & Picchi, D. (red.), *The Forgotten Scholar: Georg (Zoëga) (1755-1809). At the Dawn of Egyptology and Coptic Studies*, Leiden-Boston: 87-98.

- Fleischer, J., Hjort, Ø. & Bøgh Rasmussen, M. (red.). 1996. *Byzans. Senantik og byzantinsk kunst i nordiske samlinger*. Udstillingskatalog, Ny Carlsberg Glyptotek. København.
- Francovich, C. 1975. *Storia della massoneria in Italia dalla origini alla rivoluzione francese*². Firenze.
- Friis Johansen, K. 1935. "Georg Zoega og Rom", i Bobé, L. (red.), *Rom og Danmark Gennem Tiderne I*, København: 223-267.
- Galster, G. 1959. "Frederik Münter's numismatic studies", *Coins and History. Selected Numismatic Essays by Georg Galster 1889. May 17th. 1959*: 32-52. (På dansk i Andreasen, Ø. & R. Paulli, R. (red.), *Frederik Münter. Hans Levned og Personlighed. Et Mindeskrift I.2*, København 1949: 85-115.)
- Germano, A. & Nocca, M. (red.). 2001. *La collezione Borgia, curiosità e tesori da ogni parte del mondo*. Napoli
- Gjødesen, M. 1975. "En splint af Titi Bue", *Meddelelser fra Ny Carlsberg Glyptotek* 32: 67-97.
- Gjødesen, M. 1976. "A Fragment of the Arch of Titus", i Ascani, K., et al. (red.), *Studia Romana in Honorem Petri Krarup Septuagenarii*, Odense: 72-86
- Gorini, G. 2008. "Frederik Münter, Danish numismatist: New documents", *Scripta varia numismatico Tuukka Talvio. Sexagenario dedicata. Publications of the Finnish Numismatic Society* 6: 303-316.
- Haslund Hansen, A., Nørskov, V. & Thomasen, H. 2010. "Artist and Antiquary. Wiedewelts Catalogue of Egyptian and Roman Antiquities, 1786", i Nielsen, M. & Rathje, A. (red.), *Johannes Wiedewelt. A Danish Artist in Search of the Past, Shaping the Future. Acta Hyperborea* 11: 241-257.
- Haupt, N. & Jensen, J.S. 2007. "Fra Museum Wormianum til i dag – et rids over 400 års studier af kufiske mønter", *Nationalmuseets Arbejdsmark 1807-2007*: 341-360.
- Hermansen, V. 1951. "Fra Kunstkammer til Antik-Cabinet", i *Antik-Cabinettet 1951*: 9-56.

- Jacob-Friesen, G. 1991. "Ein Bronzeschwert von Bornholm als Geschenk Friedrich Münters and die Georgia Augusta", *Neue Ausgrabungen und Forschungen in Niedersachsen* 19, 121-147.
- Jacob-Friesen, G. 1992. "Friedrich Münter, Theologe. Rede anlässlich der Enthüllung einer Gedenktafel am 9.4.1992, Rote Strasse 17", *Göttinger Jahrbuch* 40: 291-293.
- Jakobsen, T.B. 2010, "Arbejdet i Oldsagskommissionens første år", i *Oldsagskommission tidlige år*: 161-192.
- Jensen, J. 1992. *Thomsens Museum. Historien om Nationalmuseet*. København.
- Johansen, F.S. 1967, "Antichi ritratti di Caio Giulio Cesare nella Scultura" *Analecta Romana Instituti Danici* 4: 7-68.
- Jørgensen, M. 1996. *Katalog. Ægypten I. Ny Carlsberg Glyptotek*. København.
- Jørgensen, M. 1998. *Katalog. Ægypten II. Ny Carlsberg Glyptotek*. København.
- Jørgensen, M. 2009. *Katalog. Ægypten III. Ny Carlsberg Glyptotek*. København.
- Jørkov, B. & Tortzen, Chr. G. 1993. "Et gemme for gemmer. Lipperts daktylioteker i Danmark", *Fund og Forskning i Det kongelige Biblioteks samlinger* 32: 71-94.
- Koefoed-Petersen, O. 1949. "Frederik Münter og det gamle Ægypten" i Ø. Andreasen, Ø & R. Paulli, R. (red.), *Frederik Münter. Et Mindeskrift I.2*, København: 15-27.
- Lilliu, G. 1966. *Sculture della Sardegna Nuragica*. Verona.
- Luppino, A. 2001. "II classe: Antichità Volsche," i Germano, A. & Nocca, M. (red.), *La collezione Borgia, curiosità e tesori da ogni parte del mondo*, Napoli: 95-100.
- Milthers, G. 1997. "De forsvundne guldhornsafstøbninger", *Piranesi. Italienske Studier* 9: 105-114.
- Moltesen, M. 2011. "Antikker fra danske adelsamlinger" i Bülow-Jacobsen et al. (red.) *Aigis. Supplementum I, Festskrift til Chr. Gorm Tortzen*. Artikel 31.
<http://aigis.igl.ku.dk/aigis/CGT/Moltesen.pdf>

- Moltesen, M. 2015. "Kong Frederik V's erhvervelser af antik skulptur til Kunstakademiet" i Rasmussen, B. Bundgaard (red.), *Fortiden i Nutiden*, Nationalmuseet. København: 33-61.
- Moltesen, M. *et al.* 1995. *Katalog. Grækenland i klassisk tid*. Ny Carlsberg Glyptotek. København.
- Moltesen, M. *et al.* 2005. *Katalog. Romesk Kejsertid III*. Ny Carlsberg Glyptotek. København.
- Müller, G. 2005. "Abschied von der Politik? Der Geheime Rat Goethe in Italien", *Goethe. Aspekte eines universalen Werkes* (Ortsvereinigung Hamburg der Goethe-Gesellschaft in Weimar E.V.): 29-61.
- Münter, F. 1788-1790. *Efterretninger om begge Sicilierne, samlede paa en Reise i disse Lande i Aarene 1785 og 1786*. Kjöbenhavn.
- Münter, F. 1802. *Versuch über die keilförmigen Inschriften zu Persepolis*. Kopenhagen.
- Münter, F. 1805. "Cardinal Stephan Borgia", i *Minerva for December Maaned 1804*. Kiöbenhavn.
- Münter, F. 1806. *Leire i Sielland i Begyndelsen af det nittende Aarhundrede*. Kiöbenhavn.
- Münter, F. 1818. *Velia in Lucanien. Eine Beilage zu Hegewisch über die Colonien der Griechen*. Altona 1818.
- Münter, F. 1822a. *Epistola ad Virum Illustrissimum et Excellentissimum Sergium ab Ouvaroff, Academiae Caesareae Scientiarum Petropolitanae Praesidem, de Monumentis aliquot Veteribus et Figuratis Penes se Exstantibus*. Hafniae.
- Münter, F. 1822b. *Sendschreiben ... über einige Sardische Idole. Eine Beilage zur zweiten Ausgabe der Religion der Karthager*. Kopenhagen.
- Münter, F. 1823a. *Viaggio in Sicilia, tradotto dal tedesco, di D. Francesco Peranni I-II*. Palermo.
- Münter, F. 1823b. "Forklaring af en Inscription paa en gammel Etruscisk Ara i Cortona", *Kgl. Dan. Vid. Selsk. hist. philosoph. Skr. I* (1821): 1-32.

- Münter, F. 1824. *Der Tempel der himmlischen Göttin zu Paphos. Zweite Beilage zur Religion der Karthager. Mit einer architectonischen Erklärung von Gustav Friedrich Hetsch.* Kopenhagen.
- Münter, F. 1825. *Sinnbilder und Kunstvorstellungen der alten Christen.* Altona.
- Münter, F. 1829. *Udsigt over en Samling af gamle Indskrifter og andre Oldsager, som ere indmurede i Bispegaarden* (Særskilt Aftryk af Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn. 1829. 1-7). Kjøbenhavn.
- Münter, F. 1830. "Om en Votivgemme med en Aeskulapisk Slange", *Kgl. Dan. Vid. Selsk. phil. og hist. Afhandl.* IV (1828): 1-18.
- Münter, F. 1836-1839. *Museum Münterianum* I-III. Haunia.
- Mørkholm, O. 1981. "The Danish Contribution to the Study of Ancient Numismatics c. 1780-1880" i Mørkholm, O. (red.). *Den konglige Mønt- og Medaillesamling 1781-181.* Nationalmuseet, Odense: 123-164.
- Nielsen, M. 2010. "Frederik Münter og brødrene Vivencio i Nola – vaser, kontekster og lag", i *Oldsagskommissionens tidlige år*: 107-148.
- Nocca, M. 1999. "Stefano Borgia, l'Accademia Volsca e la Pallade di Velletri" i Germano, A. (red.), *Pallade di Velletri: il mito, la fortuna. Atti della Giornate Internazionale di Studi 13 dicembre 1997.* Museo Studi e Ricerche II, Roma: 147-163.
- Nocca, M. (red.). 2001. *Le quattro voci del mondo : arte, cultura e saperi nella collezione di Stefano Borgia 1731-1804.* Napoli
- Oldsagskommissionens tidlige år 2010: Nielsen, P.O. & Lund Hansen, U. (red.), *Oldsagskommissionens tidlige år, forudsætninger og internationale forbindelser.* Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed og Historie 2007. København.
- Passeri, G. 1759. *Osservazioni del Signor Abate Giambattista Passeri ... sopra alcuni monumenti greci e latini conservati in Venezia nel museo dell'eccellentissima patrizia famiglia Nani de'SS. Gervasio e Protasio.* Venezia.
- Perrone, N. 2006. *La Loggia della Philantropia. Un religioso danese a Napoli prima della rivoluzione.* Palermo.

- Persiani, G. 2001. "Vedere biblioteche e vedere il mondo" Frederik Münter ricercatore di manoscritti ed i suoi *Fragmenta Patrum Graecorum*", *Analecta Romana Instituti Danici* 28: 83-100.
- Petersen, N.M. 2012. "Biskop Frederik Münter og hans museum", *Nationalmuseets Arbejdsmark* 2012: 18-29.
- Riis, J. 1941. "Notes on Etruscan Architectural Terracottas", *Acta Archaeologica* 12: 66-68.
- Riis, J. 1944. "Antiksamling i Danmark før Thorvaldsen", *Nationalmuseets Arbejdsmark* 1944: 54-60.
- Rump, J.H. 2003. "Skriften på væggen. Om Koranfriser i islamisk arkitektur", *Carsten Niebuhr Biblioteket* 2.
- Rørdam, E. 1927. *Bispegården i København. En lille Skitse i Billeder med Tekst*. København.
- Schnapp, A. 1996. *The Discovery of the Past. The Origins of Archaeology*. London.
- Schmidt, V. 1910. *Museum Münterianum*. Copenhagen-Londres-Paris.
- Schow, N. I. 1805. *Bidrag til Skildring af Cardinal Borgia's Aand og Indflydelse på humanistiske og antiquariske Videnskaber*. (Forelæst i det Kongelige Videnskabs Selskabs Forsamling den 1ste Februar 1805.) København 1805.
- Sciuti Russi, V. 2009. *Inquisizione Spagnola e Riformismo Borbonico fra Sette e Ottocento. Il dibattito europeo sulla soppressione del "terrible monstre"*. Firenze.
- Stuiber, M. 2012. *Zwischen Rom und dem Erdkreis. Die gelehrte Korrespondenz des Kardinals Stefano Borgia (1731-1804)*. Berlin.
- Tagebücher* 1937: Andreasen, Ø. (red.). 1937. *Aus den Tagebüchern Friedrich Münters. Wander- und Lehrjahre eines Dänischen Gelehrten 1772-1787*, I-III. Kopenhagen-Leipzig
- Tønnesen, A. 1988. *Nord for Strøget*: Bramsen, B. (red.), *København før og nu – og aldrig* 4. København.

Welcker, F.G. 1850. "Griechische Grabsteine mit dem häuslichen Mahl, Votivsteine des Asklepios, des Serapis", i *Alte Denkmäler II, Basreliefs und geschittine Steine*: 232-285.

Zahle, J. 2003. "Afstøbninger i København i europæisk perspektiv", i: Ragn Jensen, H., Söderlind, S. & Bengtson, E.-L. (red.), *Inspirationens skatkammer. Rom og skandinaviske kunstnere i 1800-tallet*, København: 267-297.

English summary

The article deals with Frederik Münter's activities as a collector, with emphasis on the formation of his public collection. Apart from his very large library his private collections consisted primarily of coins, gems and smaller objects. The sections with Egyptian stelae, a Babylonian tile, Greek and Roman sculpture, Etruscan urns, Roman mosaics and wall decorations, various terracottas, Greek, Roman and Kufic inscriptions, and also Oriental objects such as two Buddha sculptures, were destined to form a public museum. Late in his life, in the 1820s, this material was installed in Bispegården in Copenhagen, Münter's residence as bishop of the Diocese of Sjælland. The bishopric has since undergone structural changes, but the lay-out of the residence at the time of Münter is still in part discernable, and can be reconstructed on the basis of measured plans and Münter's own description of the arrangement of the various items in his collection. Münter's ambition was to create a public museum of ancient antiquities for the benefit and general education of the citizens of Copenhagen, and it was his hope, that others would contribute to its further enlargement. The museum was not rich in contents, but Münter aspired to cover the same classes of objects as those found in the renowned and much richer collections of Cardinal Stefano Borgia in Velletri and of Prince Ignazio Biscari in Catania.

Unfortunately significant parts of the Museum Münterianum have been lost in modern times. Most regrettable is the loss of a Greek 4th century votive *Totenmahl*-relief, acquired by Münter from the famous Nani-collection in Venice.

The contribution finally treats Münter's praiseworthy endeavours to promote Nordic antiquities to collections outside Denmark – above all to the collection of antiquities at the Georgia Augusta university in Göttingen and to Stefano Borgia's collection in Velletri.